

українського театру, але й було фактором зростання й поширення національного самоусвідомлення. Все це разом піднімало патріотичне почуття українського народу та водночас загострювало болючі соціальні, моральні, культурно-естетичні питання.

Роль Марії Заньковецької в становленні та розвитку української культури, мови, традицій високо оцінювали письменники Іван Франко, Михайло Коцюбинський. Її називали « національним велетнем в історії відродження української нації» такі політичні діячі, як М. Грушевський, С. Петлюра, С. Єфремов, І. Стешенко.

Сорок років віддала артистка українській сцені, відродженню і утвердженню національного театру та українського слова. Її називали «зорею українського театру». В складній архітектоніці історичних, культурних процесів нашого сьогодення зоря Марії Костянтинівни Заньковецької – сяє.

Література

1. «Биржевые ведомости», 15 березня 1912р. Архів Музею Марії Заньковецької
2. Спогади Н. Богомолець-Лазурської. Архів Музею Марії Заньковецької
3. З листа М. Садовського до М. Заньковецької, вересень 1882р. Архів Музею Марії Заньковецької

Валентина Снегір'ова,
*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: v_snegiriova@i.ua*

ВИШИВАНКА ЯК ПАМ'ЯТЬ РОДУ І НАЦІОНАЛЬНИЙ ОБЕРІГ

Ключові слова: вишиванка, рушник, український, національний, традиція.

На Поліссі ще й досі можна знайти хати, прикрашені рушниками, вишитими подушками, скатертинами, серветками, фіранками, порт'єрами. Усі ці речі декоративно-прикладного мистецтва – традиційна окраса селянського житла. Є така хата і в моїй родині. У ній ми виростили, з неї розійшлися кожен

своєю дорогою, до неї з радістю повертаємося, бо там на нас чекає мама. Ця традиційність, вічність і привабливість рідного дому з роками стає ще більш зворушливою.

Ще збереглися шафа, лава і ліжко, зроблені моїм дідом, і навіть скриня, з якою бабуся прийшла в невістки. З тієї скрині бабуся вийняла і подарувала мені свою вишиванку і коралі, коли я навчалась у 7 класі, тобто у 1977 році. Пам'ятаю, який це був дорогий подарунок! Цю блузку, вишиту на тонкому полотні червоною і чорною заповоччю, зі зборами та комірцем, з квітами і райськими пташками, з лиштвами на кінцях рукавів і заціпками на перламутровий гудзик час від часу одягають тепер мої дочки. Вишила її бабуся у 1924 році, про що свідчить етикетка, підшита вручну. То була доба НЕПу та українізації і перша мода на вишиванки, яка трималася до Другої світової війни. У сімейному альбомі збереглися довоєнні світлини бабусі і діда у вишиванках – які вони молоді та гарні! Фото діда Івана у вишитій сорочці – єдина пам'ять про нього, бо з тієї війни він не повернувся.

Ще один спогад про вишиванку, з 1978 року. Ми з мамою і братом поїхали до Москви, в гості до маминої подруги. Наступного дня одягли вишиванки і пішли дивитися місто. Біля Собору Василя Блаженного до нас підійшла літня пара: «Ви з України! – радісно вигукнула жінка. – Так, – відповіла мама. – Як же приємно зустріти земляків!» Вони обіймали нас і плакали. Думаю, тоді я вперше пройшла ідентифікацію за національною ознакою.

Вишивки в українському селі ніколи не виходили з моди. Свята, весілля, новосілля, хрестини розквітали рушниками, скатертинами, доріжками. Вишиті сорочки, блузи, сукні викликали захоплення жіноцтва й бажання справити таку ж яскраву обновку для себе чи членів своєї родини. Мої мама і найменша сестра Леся – справжні майстрині-вишивальниці. Мама, вчителька математики, відточила свою майстерність саме в сімдесяті, коли в селі побудували нову школу, й до нас приїхали на роботу вчительки з усієї України: зі Слобожанщини, Черкащини, Чернігівщини, Поділля. Особливої популярності

тоді набули вишиті рушники. Вони відрізнялися узорами і кольорами, кожен з них мав символи певного регіону. Ікони у маминій хаті прикрашають подільські рушники з виноградним орнаментом, презнятим в учительки біології Віри Гнатівни, черкаські – з півниками та голубами від Марії Яківни, вчительки молодших класів; із чудернацькими деревами – за узорами харків'янки Ніни Семенівни. День, коли мама, закінчивши шити новий рушник, прала, прасувала і вивішувала його, був справжньою подією у нашій сім'ї, неповторною і магичною.

У дев'яності, з настанням незалежності України, відбувся справжній бум на вишиванки. Вишиванка стала дрес-кодом чи перепусткою до зібрань і заходів, особливо присвячених державним святam [1]. Не проходили без вишиванок дитячі і шкільні свята, популярними стали національні танцювальні і співочі ансамблі. Український національний костюм набув рис сучасної моди, поєднавши традиційні і модернові деталі. То був час, коли мало не кожна мама ставала дизайнером одягу, власноруч створюючи обнови для своїх дітей в українському стилі.

Так складається історія, що інтерес до України, мода на все українське, і на вишивку зокрема, продовжується. Усе це має потужний творчий, патріотичний і духовний імпульс. Адже натхнення, необхідне для такого трудомісткого процесу як вишивання, переростає у творчість, а творчість завершується незвичайною красою. Як тут не згадати поета: «Ми працюємо любимо, що в творчість перейшла!» Натхнення посилається нам зверху, воно і є часткою тієї духовності, з якої виростає краса. «Вишиття та мереживо на одязі – свідоцтво мистецького смаку й артистичного досвіду наших жінок, майстерність, що передається від покоління до покоління, традиція! Наш народ зберіг національний одяг як символ, через всі віковічні страждання й утиски, які довелося зазнати від окупантів. У цьому факті – збереження національного одягу – проявився здоровий народній інстинкт» [2, с. 182]. Національний одяг, мова, віра та звичаї – це те, чим жива душа народу.

Література

1. Вишиванка – одяг політичний / URL : <http://www.day.kiev.ua/231752>
2. Воропай О. Звичаї українського народу. Т. 2. Мюнхен, 1958 / URL : <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/3255/file.pdf>

Любомира Тхір,
*директор Початкової школи № 8 імені Лесі Українки
з українською мовою навчання у Бартошицях
(Польща)*

УКРАЇНСЬКА ВИШИВАНКА У ПОЛЬСЬКОМУ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ КОНТЕКСТІ

Ключові слова: вишиванка, українці, школа з українською мовою навчання.

«Вишиванка – символ українського народу, генетичний код нації, оберіг, який є символом долі українського народу» – ось такі та інші вислови чуємо та читаємо в різних публікаціях про українську вишиванку. Безсумнівно, так ми можемо говорити про шедевр української народної творчості, який виплеканий талановитими руками українських майстринь протягом століть.

Для українців у Польщі, яких лиха доля внаслідок горезвісної акції «Вісла» 1947 року вигнала з рідних земель та від 75 років живуть розсіяні по всій Польщі, вишиванка була, надалі є, і завжди буде символом українства, національної ідентичності, символом нескореності долі.

Кожне нове покоління українців з великим пошануванням ставиться до вишиванки у різних формах. Вона присутня у кожній свідомій українській родині не лише як дуже цінний декоративний елемент, але також у формі одягу. Вишивані сорочки, плаття, туніки, сукні, галстуки українці в Польщі надівають на усі культурні та релігійні заходи: фестивалі української культури, дні українського театру, релігійні святкування, регіональні ярмарки та перегляди української творчості.